

การใช้อักษรธรรมาและคาตากานะของคำว่า “gomi” (ขยะ) ในภาษาญี่ปุ่น: การศึกษาแบบอิงคลังข้อมูลภาษา

โหมพัฒน์ ประวั

ผศ.ดร. ชีรานนท์

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาการเขียนคำว่า “gomi” (ขยะ) ด้วยอักษรธรรมาและคาตากานะในภาษาญี่ปุ่น จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมจากคลังข้อมูลภาษาเขียนภาษาญี่ปุ่น (BCCWJ) เพื่อให้ทราบว่าในสื่อพิมพ์ต่าง ๆ ใช้การเขียนในรูปแบบใด พร้อมทั้งวิเคราะห์เหตุผลในการใช้อักษรที่ต่างกัน โดยการเปรียบเทียบความถี่ที่ปรากฏในคลังข้อมูลภาษา พบว่า เมื่อพิจารณาตามชนิดของสื่อพิมพ์ทั้ง 11 แหล่ง เขียนในรูปแบบของอักษรธรรมา มากกว่าคาตากานะ โดยสื่อที่พบการใช้ในรูปแบบอักษรธรรมาเท่านั้น คือ “บันทึกการประชุมรัฐสภา” สื่อที่พบการใช้ในรูปแบบของอักษรธรรมา มากกว่าอักษรคาตากานะ คือ “หนังสือเรียน” “เอกสารประชาสัมพันธ์” “เอกสารราชการ” “หนังสือพิมพ์” สื่อที่พบในรูปแบบของอักษรคาตากานะ มากกว่าอักษรธรรมา คือ “หนังสือ” “นิตยสาร” “โคลงกลอน” “Yahoo blog” “Yahoo รู้รอบ” จากสื่อพิมพ์ที่ปรากฏอักษรดังกล่าวมานี้ สรุปได้ว่า สื่อที่เป็นการให้ข้อมูลโดยหน่วยงานของรัฐบาลพบการใช้คำนี้ด้วยอักษรธรรมา มากกว่าซึ่งเป็นไปตามกฎการเขียนที่มีอยู่ แม้ว่ากฎในการเขียนมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไป การใช้อักษรคาตากานะเขียนคำนี้มักเป็นสื่อที่ถ่ายทอดข้อมูลรวมถึงอาจถ่ายทอดความบันเทิง และเป็นสื่อที่ผู้เขียนมีความอิสระในการเขียน ไม่มีการตรวจสอบเช่นในอินเทอร์เน็ต

คำสำคัญ: อักษรญี่ปุ่น ธรรมา คาตากานะ คลังข้อมูลภาษา BCCWJ

The Using Hiragana and Katakana of the word “Gomi(garbage)” in Japanese Language A Corpus-based Study

Khommapat Prawang*

Phanintra Theeranon

School of Liberals Arts, University of Phayao

Abstract

This study analyzed using of the word “gomi” written by Hiragana form and Katakana form in Japanese. Japanese Corpus, BCCWJ, was used in collecting actual language usage from various printed sources. The study aims at applying real situation language to research and analyzing rational of using Hiragana form or Katakana form in written language. Frequency of “gomi” appeared in Hiragana form and in Katakana form was counted. The results pointed out that from 11 printed sources appeared in BCCWJ, “gomi” written in Hiragana form outnumbered Katakana form. The only source “gomi” was written in Hiragana form is in government memorandums. Text books, advertisements, official documents, and newspapers were mostly written by Hiragana form. However, books, magazines, poems, yahoo blogs and yahoo answers were likely to be written in Katakana form. It was also implied that government documents tend to use Hiragana form which corresponds to Japanese writing rules. In addition, Japanese writing trend tend to be relatively changed; Katakana form is widely applied to entertainment and public media or uncensored media, e.g. internet.

Keywords: Japanese Letters, Hiragana, Katakana, Corpus, BCCWJ

* Corresponding author's e-mail: khoma.pr@gmail.com

1. บทนำ

ในภาษาญี่ปุ่น มีการใช้ตัวอักษรพร้อมกัน 4 ประเภท คือ อักษรฮิรางานะ (平仮名) อักษรคาตากานะ (片仮名) อักษรคันจิหรือตัวอักษรจีน (漢字) และอักษรโรมaji (ローマ字) การใช้ตัวอักษรในภาษาญี่ปุ่นเริ่มจากการนำเอาอักษรจีนเข้ามาใช้แทนเสียงในภาษาญี่ปุ่นก่อน เรียกว่า “อักษรคันจิ” จากนั้น

ในสมัยเฮอันมีการประดิษฐ์อักษรญี่ปุ่นขึ้นใช้เอง โดยการเขียนย่ออักษรคันจิที่ใช้แทนเสียงอยู่ให้เขียนง่ายขึ้น เรียกว่า “อักษรฮิรางานะ” ตัดเอาบางส่วน of อักษรคันจิที่ใช้แทนเสียงอยู่เรียกว่า “อักษรคาตากานะ” และในสมัยเมจิได้มีการนำเอาอักษรภาษาอังกฤษมาใช้ในการสะกดเสียงภาษาญี่ปุ่นเรียกว่า “อักษรโรมaji” (高木,1996)

ตัวอักษรที่ใช้ในภาษาญี่ปุ่น

1. อักษรแสดงความหมาย (ideogram)	:	Kanji
2. อักษรแสดงเสียง (phonogram)	พยางค์	Hiragana
		Katakana
	หน่วยเสียง	Romaji

ตัวอย่าง การประดิษฐ์อักษรญี่ปุ่น ตัว “ko”

คันจิ→ฮิรางานะ คันจิ→คาตากานะ

己 こ 己 コ

(ดัดแปลงจาก 高木裕子(1996)『日本語の文字・表記入門』)

อักษรทั้ง 4 ประเภทมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอักษรคันจิซึ่งในการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในประเทศไทยให้ความสำคัญกับการเรียนอักษรคันจิค่อนข้างมาก อย่างไรก็ตาม วรุฒิ จิราสมบัติ (2557) กล่าวว่า การศึกษาคันจิของผู้เรียนชาวไทยมีอุปสรรคหลายประการ หนึ่งในอุปสรรคนั้น คือผู้เรียนต้องศึกษาอักษรอีก 2 แบบ คือฮิรางานะและคาตากานะ

ในการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นในระยะแรก อักษรฮิรางานะและคาตากานะเป็นปัญหากับผู้เรียน ต้องใช้เวลาเรียนมากเพราะอักษรทั้งสองประเภทนี้เป็นอักษรแสดงเสียงที่มีจำนวนตัวอักษรเท่ากัน แทนเสียงเดียวกัน แต่มีวิธีการใช้ที่ต่างกัน ดังคำอธิบายในหนังสือเรียนมินนะโนะนิฮงโกะ เล่ม 1 ในส่วนของคำแนะนำเรื่องอักษรภาษาญี่ปุ่นได้อธิบายว่า “สำหรับชื่อสถานที่ต่างประเทศ ชื่อคน รวมทั้งคำที่มาจากภาษาต่างประเทศจะเขียนด้วยอักษรคาตากานะ อักษร

คันจิที่ใช้ในชีวิตประจำวันมีทั้งหมด 1,945 ตัว อักษรฮิรางานะทำหน้าที่เป็นคำช่วยทางคำกริยาและคำคุณศัพท์ เป็นต้น” จากคำอธิบายในแบบเรียนดังกล่าว เห็นได้ว่าการแยกใช้ตัวอักษรฮิรางานะและคาตากานะที่ชัดเจน ไม่น่าจะมีการใช้ปะปนกันได้ แต่มักพบคำที่สื่อความหมายเดียวกันเขียนได้ทั้งในรูปอักษรฮิรางานะและคาตากานะ เช่น คำว่า “gomi” (ขยะ) ซึ่งปรากฏในบทที่ 30 ของหนังสือเรียนมินนะโนะนิฮงโกะ เล่ม 1 ในรูปแบบของอักษรฮิรางานะ 「ごみ」 แต่ในหนังสืออ่านทั่วไปหรือป้ายประกาศปรากฏคำที่เขียนด้วยอักษรคาตากานะ 「ゴミ」 จึงทำให้หนังสือเรียนภาษาญี่ปุ่นเกิดข้อสงสัยว่า “แบบใดคือการเขียนที่ถูกต้อง” กลุ่มผู้วิจัยอยากจะศึกษาคำศัพท์ที่เขียนด้วยตัวอักษรคาตากานะแต่ไม่ใช่คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ว่าเหตุใดจึงใช้อักษรคาตากานะและเมื่อเขียนด้วยคาตากานะแล้วมีผลอย่างไร โดยเลือกคำว่า “ขยะ” เป็นคำที่ใช้ในการศึกษา ซึ่งคำนี้เป็นคำศัพท์พื้นฐานในภาษาญี่ปุ่น

ขั้นต้น และพบเห็นในทั้งสองวิธีการเขียนในแบบเรียนภาษาญี่ปุ่น โดยงานวิจัยนี้เลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษา ตามแนวทางภาษาศาสตร์คลังข้อมูลในการศึกษาความแตกต่างระหว่างการใช้ตัวอักษรที่ต่างกันในการเขียนคำว่า “gomi” ในภาษาญี่ปุ่น

2. คลังข้อมูลภาษา

คลังข้อมูลภาษา หรือ corpus หมายถึง ข้อมูลภาษาที่ได้รับการรวบรวมขึ้นจากภาษาเขียนในสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร เว็บไซต์ ฯลฯ รวมถึงรวบรวมขึ้นจากภาษาพูดด้วย ทั้งนี้คลังข้อมูลภาษาสามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนความหมายของคำศัพท์ ตัวอย่างการใช้คำศัพท์ การแปล ฯลฯ (ปริมา มัลลิกะมาส และ วิโรจน์ อรุณมานะกุล, 2546; วิโรจน์ อรุณมานะกุล, 2553)

การใช้คลังข้อมูลภาษาเป็นเครื่องมือในการศึกษาวิจัยด้านภาษา หรือที่เรียกว่า “ภาษาศาสตร์คลังข้อมูล (Corpus Linguistic)” นั้น วิโรจน์ อรุณมานะกุล (2553) กล่าวว่า ภาษาศาสตร์คลังข้อมูล เป็นแขนงหนึ่งของภาษาศาสตร์ที่ต่างจากภาษาศาสตร์แขนงอื่น เช่น ภาษาศาสตร์สังคม หรือภาษาศาสตร์จิตวิทยา เพราะไม่ได้เป็นแขนงย่อยของภาษาศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องเฉพาะ แต่เป็นการใช้ข้อมูลภาษาเป็นหลักสำคัญในการศึกษาในแง่มุมใดก็ได้ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การออกแบบ การสร้าง และการใช้เพื่อตอบคำถามต่างๆ เกี่ยวกับภาษา

วิโรจน์ อรุณมานะกุล (2553, น. 8) ได้กล่าวอีกว่า การศึกษาทางภาษาศาสตร์นับจากช่วงปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา นักภาษาศาสตร์หันมานิยมการศึกษาภาษาในเชิงประจักษ์โดยมีคลังข้อมูลภาษาเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษามากขึ้น โดยชี้ให้เห็นข้อดีของการใช้ข้อมูลภาษาจริงเมื่อเทียบกับการศึกษา

ภาษาศาสตร์แบบเชิงเหตุผลซึ่งมักอาศัยข้อมูลภาษาที่คิดสังเคราะห์ขึ้นเอง

1. ข้อมูลสังเคราะห์ที่นักภาษาศาสตร์สร้างขึ้นเองเพื่อใช้ในการศึกษานั้น ตรวจสอบหรือตัดสินความถูกต้องได้ยาก ขึ้นอยู่กับการตัดสินของแต่ละคน ในขณะที่ข้อมูลจริงสามารถตรวจสอบได้ว่ามีการใช้แบบนั้นจริงหรือไม่ อีกทั้งข้อมูลสังเคราะห์ที่นักภาษาศาสตร์ใช้ บางครั้งฟังดูไม่เป็นธรรมชาติ และแทบจะไม่พบในบริบทจริงเลย ทำให้มีความเห็นต่างกันได้

2. แนวทางของนักภาษาศาสตร์ในการแยกข้อมูลภาษาว่าเป็นประโยคที่ถูกไวยากรณ์หรือประโยคที่ผิดไวยากรณ์นั้น ไม่เพียงพอที่จะอธิบายธรรมชาติที่แท้จริงของภาษา ในความเป็นจริง มีประโยคจำนวนไม่น้อยที่ตัดสินไม่ได้ง่ายว่าถูกหรือผิดไวยากรณ์ แต่อาจเป็นที่ยอมรับได้ของเจ้าของภาษาในระดับที่ต่างกัน

3. คลังข้อมูลภาษาช่วยให้เราทราบถึงความถี่ของการใช้คำหรือโครงสร้างประโยคแบบต่างๆ ในขณะที่การศึกษาโดยข้อมูลสังเคราะห์ไม่อาจชี้ให้เห็นข้อมูลนี้ได้ และคลังข้อมูลภาษายังช่วยให้เราเห็นตัวอย่างหรือปรากฏการณ์ทางภาษาที่บางครั้งยากที่จะนึกถึงได้โดยไม่ศึกษาจากข้อมูลจริง

พรพิมล ผลินกุล (2554) กล่าวว่า คลังข้อมูลภาษามีประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยทางด้านภาษาและการประมวลผลภาษาธรรมชาติเป็นอย่างยิ่ง เพราะการเข้าถึง แลกเปลี่ยน และใช้งานข้อมูลต่างๆ ในคลังข้อมูลภาษาทำได้ง่าย รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ คลังข้อมูลภาษาเปรียบเสมือนเครื่องมือและพยานหลักฐานสำหรับการยืนยันการค้นพบ และบรรยายปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกิดขึ้นจากตัวอย่างจริงที่มีอยู่ แม้ว่าอาจไม่สามารถอธิบายภาษาธรรมชาติได้ทั้งหมดเพราะภาษาธรรมชาติสามารถเกิดขึ้นใหม่ได้แต่อย่างไรก็ตาม คลังข้อมูลสามารถสะท้อนให้เห็นตัวอย่างของการใช้ภาษาที่แท้จริงในสังคมได้

ปัจจุบันมีงานวิจัยที่ใช้คลังข้อมูลภาษาเป็นเครื่องมือในการศึกษาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาในภาษาอังกฤษที่มีคลังข้อมูลภาษายาวนานใหญ่ เช่น British National Corpus, Longman Corpus Network ในภาษาไทยก็มีคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี¹ และในภาษาญี่ปุ่น ก็มีคลังข้อมูลภาษายาวนานใหญ่ เช่น BCCWJ (現代日本語書き言葉均衡コーパス), Tsukuba Web Corpus²

วิโรจน์ อรุณมานะกุล (2553) กล่าวว่า นักวิจัยสามารถใช้แนวทางการศึกษาภาษาศาสตร์คลังข้อมูล ในการศึกษาภาษาได้หลายแง่มุม ดังนี้

1. การวิจัยภาษา เช่น ศึกษาภาษาในเรื่องคำ เรื่องไวยากรณ์ที่เน้นเรื่องคำและหน่วยคำ เรื่องไวยากรณ์ที่เน้นเรื่องประโยค การศึกษาด้านวัจนกรรม ในภาษาพูด ด้านวัจนลีลา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษา วิเคราะห์ทั้งจากข้อมูลที่ปรากฏ และการวิเคราะห์บริบทของการใช้ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ทั้งแบบเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ

2. การแปลภาษา สามารถนำมาใช้ในการสอนการแปล หรือเป็นทรัพยากรช่วยในการแปล

3. การทำพจนานุกรม โดยเฉพาะพจนานุกรมสำหรับผู้เรียนชาวต่างประเทศ เช่น พจนานุกรม Longman Dictionary of Contemporary English

4. การเรียนการสอน เช่น การจัดทำคลังข้อมูลภาษาผู้เรียน (Learner Corpus) เพื่อให้สามารถเข้าใจสภาพการใช้ภาษาของผู้เรียนที่เป็นข้อมูลจริง เพื่อสะท้อนปัญหาการใช้ภาษา หรือทำให้เห็นภาษาในระหว่างพัฒนาการเรียนรู้อีกภาษาที่สอง (Interlanguage) หรือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการเรียนการสอน

คลังข้อมูลภาษาสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับงานวิจัย ไม่ว่าจะเป็นงานวิจัยในภาษาใด หากมีคลังข้อมูลภาษาก็สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย เป็นแหล่งให้ข้อมูลการใช้ภาษาที่เกิดขึ้นจริง ให้ข้อมูลด้านไวยากรณ์ ความหมาย และนิยามศัพท์ รวมถึงการใช้งานคำศัพท์ในบริบทต่างๆ เช่น คำเหมือน คำตรงกันข้าม ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการศึกษากฎการแปล และการเรียนการสอนภาษาอย่างยิ่ง

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาคำในภาษาญี่ปุ่นที่อิงคลังข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษา

中山(2016) ศึกษาความหมายของคำพ้องความ 「貧乏」 (ยากจน) และ 「貧困」 (ยากแค้น ลำเค็ญ) จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากคลังข้อมูลภาษา BCCWJ โดยเลือกข้อมูลจากสื่อพิมพ์ “หนังสือ” และ “นิตยสาร” พบว่า ในด้านชนิดของคำ 「貧乏」 มักปรากฏในรูปคำคุณศัพท์ 「第二形容詞」 ในขณะที่ 「貧困」 มักปรากฏในรูปของคำนาม ในด้านความหมาย 「貧乏」 ใช้ในการกล่าวถึงลักษณะของบุคคล ต่างจาก 「貧困」 ที่ใช้ในการกล่าวถึงกลุ่มคนมากกว่าตัวบุคคล ทำให้เห็นถึงการใช้คำว่า 「貧困」 ซึ่งอธิบายลักษณะกลุ่มคน แบบไม่เป็นรูปธรรม จึงทำให้พบการใช้ในรูปของคำนามมากกว่า

นอกจากการวิเคราะห์ความหมาย วิธีการใช้ของคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน ยังสามารถใช้คลังข้อมูลภาษาในการวิเคราะห์การเขียนคำในภาษาญี่ปุ่น

李(まか) (2012) ได้แนะนำวิธีการใช้คลังข้อมูลภาษาเพื่อการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่น โดยยกตัวอย่างผลการสำรวจการเขียนคำว่า 「私達」 และ 「私たち」 เพื่อศึกษาว่าการเขียนแบบใดเป็นการเขียนที่เป็น

¹ Thai National Corpus โดยภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย <http://www.arts.chula.ac.th/~ling/tnc3/> (สืบค้นครั้งล่าสุด เมื่อ 9 มกราคม 2561)

² <http://nlt.tsukuba.lagoinst.info/> (สืบค้นครั้งล่าสุด เมื่อ 9 มกราคม 2561)

มาตรฐานและเป็นทางการ โดยเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษา BCCWJ พร้อมกับการใช้แบบสอบถามนักศึกษาชาวญี่ปุ่น 100 คน เมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษา พบว่า จากแบบสอบถามนักศึกษาจำนวน 65% คิดว่า 「私達」 เป็นการเขียนที่เป็นมาตรฐานและเป็นทางการ แต่จากการวิเคราะห์จากข้อมูลที่ใช้จริงจากคลังข้อมูลภาษา พบว่า ในทุกสื่อพิมพ์ในคลังข้อมูลภาษาใช้ 「私たち」 มากกว่า 「私達」 โดยสื่อพิมพ์ส่วนใหญ่ใช้ในรูปแบบ 「私たち」 มากกว่า 90% (ยกเว้น Yahoo รู้อรอบ 61.8 % และ Yahoo Blog 71.3%) ซึ่งตรงกับหลักในการเขียนคำที่ถูกต้อง ว่าควรเขียนในรูปแบบ 「私たち」 จากการสำรวจนี้ทำให้เห็นผลการสำรวจที่ต่างกันระหว่างความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง และการวิเคราะห์จากหลักฐานที่ปรากฏในคลังข้อมูลภาษา ซึ่งเป็นการใช้ภาษาจริง 「私たち」 อาจเป็นหนึ่งตัวอย่างที่จะช่วยบอกได้ว่าการเขียนด้วยอักษรคันจิไม่ได้สื่อให้เห็นความเป็นทางการเสมอไป ผลการศึกษานี้สามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นซึ่งผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นส่วนใหญ่มีแนวโน้มที่จะคิดว่าการเขียนด้วยอักษรคันจิเป็นการเขียนที่เป็นทางการ นอกจากนี้ กลุ่มผู้วิจัยยังได้วิเคราะห์ ในการเขียนคำในสื่ออินเทอร์เน็ต คือ Yahoo รู้อรอบ และ Yahoo Blog ที่พบการเขียนเป็นอักษรคันจิ 「私達」 ว่าเป็นเพราะการพิมพ์ในคอมพิวเตอร์มีโปรแกรมช่วยในการเลือกเปลี่ยนตัวอักษร หรือมีการจำกัดตัวอักษรในการเขียนข้อความลงบนอินเทอร์เน็ต การเลือกใช้ตัวอักษรอาจไม่ได้มาจากเจตนาของผู้เขียนที่ชัดเจนก็เป็นได้

จากตัวอย่างการวิจัยที่เกี่ยวข้องที่หยิบยกมาข้างต้น ทำให้เห็นถึงแนวทางการใช้คลังข้อมูลภาษา และความเป็นไปได้ในการวิเคราะห์การใช้ ความหมายของคำในภาษาญี่ปุ่นจากข้อมูลที่รวบรวมจากคลังข้อมูลภาษา

3.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้ตัวอักษรญี่ปุ่น

成田・榊原(2004) ศึกษาเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของการใช้อักษรคาตากานะในภาษาญี่ปุ่น กล่าวว่า ตามกฎการเขียนแล้วจะใช้ชนิดของคำตามที่มา (語種) ในการเลือกจะใช้เขียนด้วยอักษรใด หากเป็นคำจีน (漢語) จะต้องใช้อักษรคันจิ คำญี่ปุ่น (和語) ใช้อักษรคันจิหรือฮิรางานะหรือใช้ทั้งสองแบบปนกัน ส่วนคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ (外来語) ให้ใช้อักษรคาตากานะ แต่การเลือกใช้อักษรปัจจุบันไม่ได้ขึ้นอยู่กับประเภทของคำดังกฎที่กล่าวไว้ จากการสำรวจรวบรวมข้อมูลที่ถูกเขียนไว้บนอินเทอร์เน็ตของเว็บไซต์บริษัทหนังสือพิมพ์ชั้นนำในญี่ปุ่น พบคำที่เขียนด้วยอักษรคาตากานะแต่ไม่ใช่คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ สามารถจัดประเภทตามความหมายได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

1) ชื่อเฉพาะ เช่น トヨタ、アキコ、ニッポン เป็นต้น

2) ศัพท์ทั่วไป เช่น アホ、アナタ、イケメン、オジサン、ゴミ、サヨナラ、ガッカリ เป็นต้น

3) สัตว์ เช่น カニ、カメ、サメ、サザエ、ツバメ เป็นต้น

4) พืช เช่น カボチャ、スイカ、ヒマワリ、ブドウ เป็นต้น

และได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะการใช้อักษรคาตากานะในการเขียนคำที่ไม่ใช่คำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ดังนี้

1) เป็นคำที่ใช้อักษรคันจิแทนได้ยาก คำเลียนเสียง คำแสดง หรือคำย่อ เช่น イチャつく、ハラハラ、ポイ捨て、恋バナ、ダサイ、モテ顔 เป็นต้น

2) เป็นคำที่ใช้อักษรคันจิที่อยู่นอกเหนือจากอักษรคันจิที่ใช้ในชีวิตประจำวัน (常用漢字) หรือเป็นการใช้อักษรเทียบเสียง (当て字) เช่น カギ(鍵)、エサ(餌)、ニキビ(面炮)、ヤケ(自棄) になって เป็นต้น

3) ชื่อสัตว์ พืช อาหาร เครื่องปรุงที่อักษรคันจิไม่ได้อยู่ในอักษรคันจิที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น アナゴ、イカ、ミミズ、イチゴ、シイタケ、ハチミツ、ミン เป็นต้น

4) คำที่สามารถเขียนคันจิแทนได้แต่ไม่ใช่คันจิ เช่น アブナイ人、カバン、エライ、コドモ、ヒマ、ゴミ、激ヤセ เป็นต้น

นอกจากการศึกษาประเภทของคำที่ถูกเขียนด้วยอักษรคาตากานะ ยังมีการศึกษาเกี่ยวกับความหมายที่ถูกสื่อออกมา

岩原・八田(2004) ศึกษาเกี่ยวกับความหมายเชิงอารมณ์ของตัวอักษรจากการทดลองที่มีกลุ่มเป้าหมายคือนักศึกษาชาวญี่ปุ่น โดยให้ตอบความรู้สึกที่รับรู้จากการอ่านอักษรคันจิ ฮิรางานะ คาตากานะ ในฟอนท์ต่าง ๆ เพื่อหาความหมายเชิงอารมณ์ที่แต่ละตัวอักษรรวมถึงฟอนท์ที่สื่อออกมา พบว่า ความรู้สึกที่กลุ่มเป้าหมายสามารถรับรู้ผ่านอักษรคาตากานะคือ “ต่างประเทศ” “เย็นชา” “หิ่ง” “สมัยใหม่” “ทันสมัย”

則松・堀尾(2006) สำรวจคำที่สามารถใช้อักษรคันจิในชีวิตประจำวันเขียนแสดงได้ แต่ถูกเขียนด้วยอักษรคาตากานะจากนิตยสาร พบว่า คำที่เขียนด้วยอักษรคาตากานะมักเป็นคำศัพท์ที่เกี่ยวกับความรู้สึก การรับรู้ และได้กล่าวว่า การใช้อักษรคาตากานะเป็นการแบ่งแยกเพื่อสื่อให้เห็นถึงความหมายวิธีการใช้คำแบบเฉพาะของวัยรุ่นซึ่งความหมายต่างออกไปจากเดิม แต่ในงานวิจัยนี้ ได้ยกตัวอย่างคำและประโยคเท่านั้น ไม่ได้ระบุคำศัพท์และความหมายทั้งหมด

奥垣内(2010) กล่าวว่า หากจะต้องเขียนคำภาษาญี่ปุ่น อาจใช้อักษรในการเขียนศัพท์นั้นด้วยความเคยชินโดยไม่คำนึงถึงชนิดของคำ หรืออาจเขียนด้วยอักษรคาตากานะเพราะจำอักษรคันจิไม่ได้ แต่เมื่อศึกษาจากตัวอย่างประโยคที่รวบรวมมา พบว่าการเขียนคำด้วยอักษรคาตากานะแทนอักษรคันจิ สามารถสื่อ

ความหมายที่ต่างไปจากเดิมได้ เช่น คำว่า 「嵌る」ที่แปลว่า ตก เหมาะสม เข้ากันอย่างดี เมื่อเขียนด้วยอักษรคาตากานะ 「ハまる」 เช่น アニメにハまる จะหมายถึงการชอบ สนใจ หรือจดจ่อกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือการเขียนคำว่า 「携帯」 ที่แปลว่า การพกพาไปด้วย การนำติดตัวไปด้วย ให้อยู่ในรูปของอักษรคาตากานะ 「ケータイ」 ซึ่งหมายถึงโทรศัพท์มือถือ ย่อมาจาก 「携帯電話」 เป็นต้น

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมานี้ การใช้อักษรญี่ปุ่น คันจิ ฮิรางานะ คาตากานะ มีการเปลี่ยนแปลงต่างไปจากกฎเกณฑ์ที่มีอยู่ ปัจจุบันพบการใช้อักษรคาตากานะในการเขียนคำที่ไม่ได้มาจากภาษาต่างประเทศ แสดงให้เห็นการใช้อักษรคาตากานะที่ไม่คำนึงที่มาของคำ แต่เป็นการใช้เขียนคำศัพท์บางชนิดเพื่อแสดงวิธีการใช้หรือความหมายที่ต่างออกไป หรือ การเขียนแสดงคำศัพท์เฉพาะของกลุ่มวัยรุ่น หรือ การเขียนเพื่อแสดงความหมายเชิงอารมณ์ที่อักษรคาตากานะสามารถสื่อออกมา

ในสื่อการเรียนการสอนภาษาญี่ปุ่นสำหรับผู้เรียนชาวต่างชาติ ก็พบการใช้อักษรคาตากานะเขียนคำที่ไม่ได้มาจากภาษาต่างประเทศเช่นกัน

村中・黎(2013) ได้สำรวจการเขียนคำที่ไม่ได้มาจากภาษาต่างประเทศด้วยอักษรคาตากานะในแบบเรียนภาษาญี่ปุ่นชั้นกลาง (中上級) จำนวน 7 เล่ม พบว่า คำที่ถูกเขียนในแบบเรียน คือ 「ゴミ」 (6 เล่ม), 「カラオケ」 (5 เล่ม) และ モノ、ズレ、バカ (3 เล่ม) ตามลำดับ ในขณะที่แบบเรียนขั้นต้นเขียนคำว่า “gomi” ด้วยอักษรฮิรางานะ (『みんなの日本語初級1』『だいち1』)

กลุ่มผู้วิจัย จึงต้องการศึกษาการเขียนคำด้วยอักษรฮิรางานะและคาตากานะที่เปลี่ยนแปลงจากกฎเกณฑ์เดิม โดยเลือกคำว่า “gomi” ซึ่งพบการเขียนในแบบเรียนระดับขั้นต้นและชั้นกลางด้วยตัวอักษรที่ต่างกัน เพื่อศึกษาว่าในการเขียนภาษาญี่ปุ่น

ในปัจจุบันใช้วิธีการเขียนแบบใดมากที่สุด และเหตุใดจึงใช้วิธีการเขียนที่ต่างกัน

4. วัตถุประสงค์งานวิจัย

4.1 เพื่อศึกษาการเขียนคำว่า “gomi” ในรูปอักษรฮิรางานะและคาตากานะจากคลังข้อมูลภาษาเขียนภาษาญี่ปุ่น

4.2 เพื่อศึกษาความแตกต่างของการเขียนคำว่า “gomi” ในรูปอักษรฮิรางานะและคาตากานะ

5. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เลือกเก็บข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาเขียนภาษาญี่ปุ่น BCCWJ (現代日本語書き言葉均衡コーパス) ที่ถูกสร้างขึ้นโดย National Institute for Japanese Language and Linguistics (国立国語研究所) เป็นคลังข้อมูลภาษาขนาดใหญ่ บรรจุคำจำนวนประมาณ 100 ล้านคำ รวบรวมจากสื่อสิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่ในช่วงปี ค.ศ.1970-2008 โดยแบ่งแหล่งข้อมูลที่รวบรวมมาเป็น 11 แหล่ง³ ได้แก่ 書籍 (หนังสือ, ค.ศ.1971-2005), 雑誌 (นิตยสาร, ค.ศ. 2001-2005), 新聞 (หนังสือพิมพ์, ค.ศ. 2001-2005), 白書 (เอกสารออกโดยหน่วยงานราชการ, ค.ศ. 1976-2005), 知恵袋 (yahoo รู้รอบ, ค.ศ. 2005), ブログ (Yahoo blog, ค.ศ. 2008), 法律 (กฎหมาย, ค.ศ. 1976-2005), 国会会議録 (บันทึกการประชุม

รัฐสภา, ค.ศ.1976-2005), 広報紙 (เอกสารประชาสัมพันธ์, ค.ศ. 2008), 教科書 (หนังสือเรียน, ค.ศ. 2005-2007), 韻文 (โคลงกลอน, ค.ศ.1980-2005) ทั้งนี้ ในการเก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ เพื่อให้สามารถเก็บข้อมูลตัวอย่างประโยคเพื่อนำมาวิเคราะห์การใช้หรือความหมายได้ทั้งหมด จึงเลือกใช้แอปพลิเคชันสืบค้นข้อมูล 中納言⁴

วิธีการดำเนินการวิจัยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

5.1 ค้นหา 「ごみ」「ゴミ」 จากแอปพลิเคชัน 中納言 โดยตั้งคำถามการค้นหาจาก 語彙素 (lexeme คำที่แสดงความหมาย) โดยใช้คำ 「塵(ごみ)」 ที่มีความหมายว่า “ขยะ” ในการค้นหา เพื่อให้ได้ข้อมูลการใช้คำที่มีความหมายว่า “ขยะ” ในทุกรูปแบบการเขียนภายในการสืบค้นครั้งเดียว อีกทั้ง ยังเป็นการป้องกันคำที่มีความหมายอื่นแต่มีอักษร ごみ หรือ ゴミ ในคำปะปนมาในผลการค้นหา เช่น 「尻ごみ」, 「人ごみ」, 「ごみごみ」, 「ゴミゴミ」, 「イチゴミルク」 เป็นต้น

5.2 ดาวน์โหลดข้อมูลทั้งหมด จากนั้น รวบรวมใน Microsoft Excel เพื่อทำการคัดแยกคำที่เขียนด้วยฮิรางานะและคาตากานะ นับจำนวนความถี่ที่ปรากฏโดยแยกจัดกลุ่มตามประเภทสื่อสิ่งพิมพ์

5.3 วิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบความถี่ของการปรากฏ

³ ในแอปพลิเคชันของ BCCWJ 中納言 ใช้คำว่า レジスター มี 13 ประเภท คือ 出版・新聞 (หนังสือพิมพ์)、出版・書籍、出版・雑誌、図書館・書籍、特定目的・白書、特定目的・ベストセラー、特定目的・知恵袋、特定目的・ブログ、特定目的・法律、特定目的・国会会議録、特定目的・広報紙、特定目的・教科書、特定目的・韻文 อ้างอิงตาม BCCWJ รายละเอียดอื่น เช่น วิธีการเก็บข้อมูล การจำแนกแหล่งข้อมูล จำนวนคำของแต่ละแหล่งข้อมูล สามารถดูได้ที่ URL: http://pj.ninjal.ac.jp/corpus_center/bccwj/bcc-chu.html

⁴ แอปพลิเคชันสืบค้นคลังข้อมูลภาษา มี 2 แอปพลิเคชัน ซึ่งสามารถใช้ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย คือ 1) 少納言 สามารถเข้าใช้โดยไม่ต้องลงทะเบียน วิธีการสืบค้นข้อมูลตามรูปตัวอักษร (文字列検索) แสดงผลการสืบค้นข้อมูลได้ไม่เกิน 500 ตัวอย่าง และไม่สามารถดาวน์โหลดข้อมูลได้ 2) 中納言 ต้องลงทะเบียนเพื่อเข้าใช้ระบบ สามารถสืบค้นได้หลายวิธี เช่น ตัวอักษรที่ปรากฏ (書字形出現形)、ความหมาย (語彙素)、ชนิดคำ (品詞) เป็นต้น และสามารถดาวน์โหลดข้อมูลผลการค้นหาทั้งหมดได้

5.5 นำเสนอผลการวิจัย

ผลการสืบค้นข้อมูลจาก BCCWJ แอปพลิเคชัน 中納言 (ภาพที่ 1) พบการใช้คำที่มีความหมายว่า “ยะยะ” ทั้งหมด 4,828 ครั้ง

ภาพที่ 1 หน้าจอแสดงการสืบค้นข้อมูลจากแอปพลิเคชัน 中納言 ของคำที่มีความหมาย “ขยะ” 「塵」 ผลการค้นหาคงคลังข้อมูลภาษา BCCWJ พบการเขียนแสดงคำที่มีความหมายว่า “ขยะ” ด้วยอักษรแบบต่างๆ โดยเรียงลำดับจำนวนที่พบจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ごみ、ゴミ、塵、じん、チリ และ ちり (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 คำที่มีความหมาย 「塵」 (ขยะ) และความถี่ที่พบใน BCCWJ

คำที่ปรากฏ	ごみ	ゴミ	塵			じん	チリ	ちり	รวม
			เสียงอ่าน ゴミ	เสียงอ่าน ジン	เสียงอ่าน チリ				
ความถี่	2,564	1,918	208	58	11	63	5	1	4,828

พบการเขียนคำว่า “gomi” ด้วยฮิรางานะ คาตากานะ และคันจิ ตามลำดับ อาจเป็นเพราะ 「塵」 ไม่ใช่คันจิที่ใช้ในชีวิตประจำวัน⁵ จึงมีการใช้เขียนด้วยคันจิน้อย ตามกฎการเขียนแล้วสามารถเขียนด้วยอักษรฮิรางานะ ซึ่งผลการค้นหาก็พบการเขียนด้วยอักษรฮิรางานะมากที่สุด ตามด้วยอักษรคาตากานะ

นอกจากคำว่า “gomi” แล้ว พบคำว่า 「じん」、「チリ」、「ちり」 เมื่อดูข้อมูล คำว่า 「じん」 เป็นส่วนที่เป็นคำปัจจัย (接尾辞) ซึ่งไม่ได้มีความหมายเกี่ยวข้องกับ “ขยะ” คำว่า 「チリ」 เป็นคำที่หมายถึงประเทศชิลี และ คำที่แปลว่าฝุ่น ส่วนคำว่า 「ちり」 พบคำว่า 「花ちりみだれ」 ซึ่งไม่ได้มีความหมาย “ขยะ” แต่เป็นเพราะการคัดแยกหรือการกำกับข้อมูล

ในคลังข้อมูลภาษายังทำได้ไม่ละเอียดพอ จึงอาจเกิดปัญหาเช่นนี้ได้ กลุ่มผู้วิจัยได้คัดแยกคำเหล่านี้ออก นำข้อมูลที่รวบรวมได้ คือ 「ごみ」 จำนวน 2,564 ตัวอย่าง และ 「ゴミ」 จำนวน 1,918 ตัวอย่าง

6.2 ความถี่การปรากฏคำว่า 「ごみ」「ゴミ」 แยกตามประเภทสื่อพิมพ์

ความถี่ของคำว่า “gomi” แยกตามประเภทสื่อพิมพ์ พบคำ 「ごみ」 ในรูปของอักษรฮิรางานะมากกว่าใน “เอกสารประชาสัมพันธ์” “หนังสือพิมพ์” และ “เอกสารราชการ” ตามลำดับ ส่วน 「ゴミ」 ในรูปของอักษรคาตากานะมากกว่าใน “หนังสือ” “Yahoo blog” และ “Yahoo รู้รอบ” ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

⁵ ตรวจสอบจาก 前田富祺(2011)『常用漢字最新ハンドブック』明治書院

ตารางที่ 2 ความถี่และคำร้อยละของคำว่า 「ごみ」 และ 「ゴミ」 แยกตามสื่อพิมพ์

ประเภทสื่อพิมพ์	จำนวน		คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ	
	ฮิรางานะ 「ごみ」	คาตากานะ 「ゴミ」	ฮิรางานะ 「ごみ」	คาตากานะ 「ゴミ」
หนังสือ	301	1,094	21.58	78.42
นิตยสาร	11	69	13.75	86.25
หนังสือพิมพ์	63	10	86.30	13.70
เอกสารราชการ ⁶	260	30	89.66	10.34
หนังสือเรียน	114	7	94.21	5.79
Yahoo blog	57	287	16.57	83.43
Yahoo รู้รอบ	99	285	25.78	74.22
กฎหมาย	0	0	0	0
เอกสารประชาสัมพันธ์	1,560	133	92.14	7.86
บันทึกการประชุมรัฐสภา	98	0	100.00	0.00
โคลงกลอน	1	3	25.00	75.00
รวม	2,564	1,918	57.21	42.79

ตัวหนา แสดงจำนวนที่มากกว่า

จากตารางที่ 2 จะเห็นได้ว่า สื่อพิมพ์ที่ถูกบรรจุในคลังข้อมูลภาษา BCCWJ ที่ไม่พบคำว่า “gomi” เลย คือ “กฎหมาย” เป็นไปได้ว่าในกฎหมายไม่มีเนื้อความที่กล่าวถึง “ขยะ” หรือ ใช้คำอื่นแทนคำว่าขยะ (廃棄物) จึงไม่พบคำว่า 「ごみ」「ゴミ」

สื่อพิมพ์ที่พบการเขียนด้วยอักษรฮิรางานะเท่านั้น คือ “บันทึกการประชุมรัฐสภา” (100%) ปรากฏในการพูดแสดงความคิดเห็น ดังในตัวอย่าง 1-2 บันทึกการประชุมเป็นการบันทึกการระดมความคิดเห็นที่ประชุม รวมถึงคำพูดแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมประชุม ทำการบันทึกโดยผู้บันทึกการประชุม

ซึ่งต้องมีการตรวจทาน การรับรองรายงานการประชุม และการนำไปเผยแพร่ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ ในปัจจุบันแม้จะมีการพัฒนาระบบการบันทึกการประชุมโดยถอดเสียงให้เป็นตัวอักษร แต่ข้อมูลที่ถูกรวบรวมใน BCCWJ ยังเป็นข้อมูลที่ใช้การบันทึกโดยผู้บันทึกการประชุมที่บันทึกโดยตัวเลข (速記) ผ่านกระบวนการถอดเสียง (文字起こし) ให้เป็นไปตามกฎการเขียนภาษาญี่ปุ่น การเขียนบันทึกนี้ทำตามกระบวนการและการตรวจทานหลายครั้ง ก่อนที่จะนำข้อมูลเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต (猿谷豊, 2012) จึงพบการเขียนในรูป 「ごみ」 ซึ่งเป็นการเขียนที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์

⁶ เขียนตามการแบ่งประเภทสื่อพิมพ์ใน 中納言 ใช้คำว่า 「白書」 (เอกสารราชการ)

ตัวอย่าง 1 われわれ派遣団が当町を視察したときは、すでに水は完全に引いておりましたが、長良川の河川敷を利用して捨てられたごみが小山のように積まれ、また町にも至るところにごみが散乱しておりました。

出典:国会会議録、1976

ตัวอย่าง 2 答えはごみ出しなんです、ごみを出している。分別と、燃えるごみを分けているということ、燃えないのと。

出典:国会会議録、2005

เช่นเดียวกับสื่อที่พบการใช้อักษรฮิรางานะในการเขียนคำว่า “gomi” มากกว่าคาตากานะ ได้แก่ หนังสือเรียน (94.21%, ตัวอย่าง 3) เอกสารประชาสัมพันธ์ (92.14%, ตัวอย่าง 4) เอกสารราชการ (89.66%, ตัวอย่าง 5) หนังสือพิมพ์ (86.30%, ตัวอย่าง 6) สื่อเหล่านี้ เป็นสื่อที่เน้นการให้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริง มากกว่าการสื่ออารมณ์ จึงพบในการเขียนด้วยอักษรฮิรางานะมากกว่า

ตัวอย่าง 3 長井市の例のように、住民がしっかりごみを分別して出すようにすれば、再利用できるものが多くなり、その分だけごみが減ることになる。

出典:『国語1』、2005

ตัวอย่าง 4 今回のレジ袋の有料化についても、ごみの減量につながればと、率先して参加を決めました。

出典:『広報しずおか「静岡気分」』、2008

ตัวอย่าง 5 平成十一～十二年に産学官からなる「山口ゼロエミッション推進協議会技術検討部会」の取組の一つとして、一般ごみの焼却施設で排出される焼却灰をセメントの原料としてリサイクルする実証実験が行われました。

出典:『循環型社会白書』、2003

ตัวอย่าง 6 区内ではごみのポイ捨てが目立つことから、講師役の中央清掃事務所職員は「若いうちにモラルを身につけて」と、参加者に熱いまなざしを送っていた。

出典:『北海道新聞社』、2003

สื่อที่พบการใช้อักษรคาตากานะในการเขียนคำว่า “gomi” มากกว่าฮิรางานะ ได้แก่ นิตยสาร (86.25%) Yahoo blog (83.43%) หนังสือ (78.42%) โคลงกลอน (75.00%) Yahoo รู้รอบ (74.22%) ซึ่งเป็นสื่อที่ผู้เขียนสามารถเขียนให้เกิดอารมณ์ หรือสื่อความหมายเฉพาะที่ต่างจากความหมายเดิมออกไป เช่น หนังสือ (นวนิยาย เรื่องสั้น ดังในตัวอย่าง 9) โคลงกลอน (ดังตัวอย่าง 10) เป็นต้น

ตัวอย่าง 7 また、河原や海辺などでデイクャンプをするのはお金もかからずお手軽だけど、トイレがない、火が使えない、ゴミの後始末、水の調達…など困ってしまうことも多い。

出典:『FENEK』、2004

ตัวอย่าง 8 それにここはアナタの土地ではありません。ゴミ等の問題も有りますよね？と言うと私はゴミなんて投げた事ありませんだって(爆)

出典:Yahoo ブログ、2008

ตัวอย่าง 9 <だったらだっただよ。サツも調べてんだから文句ねえだろう>「そりゃ警察は調べますよ。捜査は手詰まりなんですから、どんなゴミみたいな事だって」真知子が声を荒らげると、小さな間の後、バリトンに凄味が増した。

出典:『動機』、2002

ตัวอย่าง 10 春とけだして死臭で空をむせかえら
せた聖者たち ゴミたちいわば聖者た
ち故父さんにいもうとに赤ン坊たち。

出典:『財部鳥子詩集』、1997

ตัวอย่าง 11 ゾンのメール便(ダンボールの袋か
な?)は、一般的に燃えるゴミ?燃えな
いゴミ?資源ゴミ?に分類すると、どの
ようにわかれるのでしょうか?

出典:Yahoo 知恵袋、2005

จากความถี่ของการปรากฏคำว่า 「ごみ」 「ゴミ」 เมื่อแยกตามประเภทสื่อสิ่งพิมพ์แล้ว จะเห็นได้
ว่า สื่อที่เน้นการสื่อสารข้อมูลเป็นหลักและมีการตรวจ
ทาน (พิสูจน์อักษร) ได้แก่ บันทึกรการประชุมรัฐสภา
หนังสือเรียน เอกสารประชาสัมพันธ์ เอกสารราชการ
และหนังสือพิมพ์ เขียนคำว่า “gomi” ด้วยอักษร
อิรงานะมากกว่า ในขณะที่สื่อที่ผู้เขียนสามารถเขียน
ได้อย่างอิสระ รวมถึงเขียนแสดงทัศนคติหรืออารมณ์
ของผู้เขียนได้ คือ นิตยสาร หนังสือ โคลงกลอน
Yahoo blog และ Yahoo รู้รอบ มีแนวโน้มเขียน
คำว่า “gomi” ด้วยอักษรคาตากานะมากกว่า

6.3 ความหมายของ 「ゴミ」

จากงานวิจัยของ 則松・堀尾(2006)
ดังกล่าวข้างต้น ได้วิเคราะห์คำที่ถูกเขียนด้วยอักษร
คาตากานะจากนิตยสาร พบว่าการใช้อักษรคาตากานะ
เป็นการสื่อถึงความหมายเฉพาะที่ต่างไปจากเดิม
กลุ่มผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ความหมายที่ต่างไปจากเดิม
ของคำว่า 「ごみ」 และ 「ゴミ」 ซึ่งหมายถึง “ขยะ
(สิ่งปฏิกูล)” โดยได้อ่านและวิเคราะห์จากบริบทของ
ตัวอย่างที่รวบรวมได้จากคลังข้อมูลภาษา คำที่เขียน
ในรูป 「ゴミ」 จำนวน 2,564 ตัวอย่าง และคำที่เขียน
ในรูป 「ごみ」 จำนวน 1,918 ตัวอย่าง แล้วแยกนับ
จำนวนตัวอย่างการใช้ในความหมายที่ต่างไปจากเดิม
พบการใช้ในความหมาย “ขยะ” ที่ไม่ได้สื่อถึง “สิ่ง
ปฏิกูล” แต่เป็น “ขยะ” ในความหมายอื่น ที่เขียนด้วย
อักษรคาตากานะในสื่อสิ่งพิมพ์ 4 แห่ง คือ “หนังสือ”
“นิตยสาร” “Yahoo blog” และ “Yahoo รู้รอบ”
และส่วนการใช้ในความหมายอื่นที่เขียนด้วยอักษร
อิรงานะ 1 แห่ง คือ “Yahoo รู้รอบ” ดังแสดง
ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนการใช้ 「ごみ」 และ 「ゴミ」 ที่ความหมายต่างไปจากเดิม แยกตามสื่อสิ่งพิมพ์

คำ	ประเภทสื่อสิ่งพิมพ์				รวม	สัดส่วนต่อ จำนวนทั้งหมด
	หนังสือ	นิตยสาร	Yahoo blog	Yahoo รู้รอบ		
「ごみ」	0	0	0	1	1	0.04%
「ゴミ」	28	1	6	13	48	1.87%

จากตารางที่ 3 「ごみ」 ที่เขียนด้วยอักษร
อิรงานะ ถูกใช้ในความหมายที่ต่างไปจากเดิม คือ
“ขยะ(สิ่งปฏิกูล)” เพียง 1 ครั้ง ใน “Yahoo รู้
รอบ” ดังตัวอย่าง 12 เป็นการใช้ในวลี 「社会のごみ」

หมายถึง “ขยะสังคม” ซึ่งหมายถึง “คนที่ไม่มีความ
สังคม” ซึ่งพบการใช้ในวลีเดียวกันแต่เขียนด้วยอักษร
คาตากานะ 「ゴミ」 ที่ใช้ในวลี 「社会のゴミ」 ดังใน
ตัวอย่าง 13

ตัวอย่าง 12 ぼくが話し掛けても返事をしてくれません。ぼくはもうこのまま社会のゴミになって生きていくしかないのでしょうか……

出典:Yahoo 知恵袋、2005

ตัวอย่าง 13 それはひとみ(安達祐実)の父親、信一(柴俊夫)だった。信一の「社会のゴミだ!」の言葉に生徒たちは猛反発。

出典:『TVぴあ関東版, 関西版, 東海版, 北海道・青森版, 福岡・山口版』、2001

นอกเหนือจากการอุปมาอุปไมยด้วยวลี「社会のゴミ」 ก็พบการใช้ในการเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย เช่น ในตัวอย่าง 14 เป็นตัวอย่างการใช้คำว่า「ゴミ」 จากสื่อพิมพ์ “หนังสือ” ซึ่งเป็นนวนิยายเกี่ยวกับคนไร้บ้าน ได้ใช้คำว่า “ขยะ” ทั้งในการเปรียบเทียบว่า “คนไร้บ้านแย่กว่าขยะ มีค่าน้อยกว่าขยะ” และสื่อถึงขยะที่หมายถึงสิ่งปฏิกูลด้วย หรือการใช้อุปมาอุปไมยในตัวอย่าง 15 ตัวอย่างจาก “หนังสือ” ซึ่งเป็นหนังสือให้ข้อมูลเกี่ยวกับการลงทุนหุ้น ใช้คำว่าขยะเปรียบเทียบว่า “ในหนังสือเล่มนี้อาจมีหน้าที่เหมือนขยะอยู่” ซึ่งก็หมายถึง “หน้าที่เนื้อหาไม่เป็นที่ประโยชน์” ซึ่งวิธีการใช้แบบนี้ ไม่พบในการใช้คำว่า「ごみ」 ในรูปอักษร Hiragana

ตัวอย่าง 14 「いや、おまえらホームレスはゴミ以下だ。ゴミは再生しようもあるってもんだが、おまえらは煮ても焼いても食えねえもんな」

出典:『ザホームレス! 大逆転』、2002

ตัวอย่าง 15 この中には非常に役立つ有効なページもあれば、まったくゴミのようなページもあります。

出典:『株式投資入門の入門』、2000

นอกจากนี้ยังมีการใช้คำว่า「ゴミ」 ในรูปแบบของอักษรคาตากานะ มีการใช้「ゴミ」 (ขยะ) เป็นอุปลักษณ์ เช่น ในตัวอย่าง 16 ตัวอย่างจาก “หนังสือ” นวนิยาย ใช้ในวลี「ゴミの客」 ซึ่งได้เปรียบลูกคำที่เข้ามาพูดต่อว่าผู้พูดแล้วกลับไปว่าเป็น “ลูกค้าขยะ” หรือในตัวอย่าง 17 จาก “Yahoo รู้รอบ” ที่กล่าวถึงการเขียนข่าวของสำนักพิมพ์ที่ผู้เขียนคิดว่าไม่เหมาะสม โดยใช้คำว่า “คอลัมน์ขยะ”

ตัวอย่าง 16 「事情を一方的に喋って帰っていった。俺には初耳のことで、どう対処したもんかと、迷ったよ」さりげなく煙草の灰を払う。「ゴミの客です」岸井が吐き捨てるようにいった。「たぶん、そうだろう。だが、俺が聞きたいのは、客がゴミかどうかということじゃないんだ」

出典:『流星たちの宴』2008

ตัวอย่าง 17 恐らくこれを書いた記者には上の突っ込みには答えられないでしょう。所詮、朝日はその程度のいい加減で無責任、報道機関としてあるまじきゴミコラムなんですよ。

出典:Yahoo 知恵袋、2005

หรือในตัวอย่าง 18-19 ซึ่งเป็นตัวอย่างจาก “หนังสือ” นวนิยาย ใช้คำว่า「ゴミ」 ในการพูดเปรียบว่าคนเป็น “ขยะ” ในเชิงตัดพ้อ ซึ่งไม่พบวิธีการใช้เช่นนี้ ในประโยคที่ใช้คำว่า「ごみ」 ในรูปอักษร Hiragana เช่นเดียวกัน

ตัวอย่าง 18 『どうせ俺はろくでなしだ。俺のことなんてゴミくらいにしか思っていないんだろ。兄貴は部屋に入れてくれてもそれだけだ。俺にはまるで関心がないんだ。俺がなにをしても気にならないんだ』

出典:『愛しい標的』、2005

ตัวอย่าง 19 私のように無一文で信仰も持たず行き場もない人間なんて、どうでもいいと思ってるのよね、ゴミみたいな存在だから、とマリアは付けくわえた。それからマリアは自分自身を非難した。

出典:『パリのレストラン』、1996

จากการวิเคราะห์บริบทของตัวอย่างที่รวบรวมจากคลังข้อมูลภาษา คำว่า 「ゴミ」 ซึ่งเขียนด้วยอักษรคาตากานะ มีแนวโน้มที่จะสามารถใช้แสดงถึงความหมายที่ต่างออกไปจากความหมายเดิมได้ เช่น การเปรียบเทียบ อุปมาอุปไมย หรือใช้เป็นอุปลักษณ์ซึ่งพบได้ยาก 「ごみ」 ที่เขียนด้วยอักษรฮิรางานะ

7. สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยโดยใช้ข้อมูลตัวอย่างจากคลังข้อมูลภาษาซึ่งเป็นภาษาเขียนที่ถูกรวบรวมมาจากสื่อพิมพ์ที่หลากหลายของญี่ปุ่น พบว่าคำว่า “gomi” ถูกเขียนทั้งในรูปแบบของฮิรางานะและคาตากานะรวมถึงคันจิ โดยการเขียนด้วยอักษรฮิรางานะถูกพบมากที่สุด รองลงมาคือการเขียนด้วยอักษรคาตากานะ และคันจิ ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาแยกตามสื่อพิมพ์ที่ปรากฏพบว่าใน “บันทึกการประชุมรัฐสภา” จะเขียน “gomi” ด้วยอักษรฮิรางานะเท่านั้น รวมถึง “หนังสือเรียน” “เอกสารประชาสัมพันธ์” “เอกสารราชการ” “หนังสือพิมพ์” สื่อที่เป็นการนำเสนอข้อมูลให้กับผู้รับข้อมูล หรือสื่อที่ผลิตโดยรัฐบาล หน่วยงานของราชการ จะเขียน 「ごみ」 ด้วยอักษรฮิรางานะ ซึ่งก็เป็นไปตามกฎการเขียนของภาษาญี่ปุ่น ส่วนสื่อพิมพ์ได้แก่ “หนังสือ” “นิตยสาร” “โคลงกลอน” สื่อที่เป็นการถ่ายทอดข้อมูลซึ่งอาจมีการถ่ายทอดความบันเทิงด้วย หรือสื่อที่ผู้เขียนสามารถเขียนได้อย่างอิสระทางอินเทอร์เน็ตที่ไม่มีการตีพิมพ์ เช่น “Yahoo blog” “Yahoo รู้รอบ” เขียน 「ゴミ」 ด้วยอักษร

คาตากานะมากกว่า อีกทั้ง เมื่อพิจารณาด้านความหมายโดยการวิเคราะห์บริบทที่ปรากฏ พบว่า ส่วนมากใช้ในความหมายตรง “ขยะ” ซึ่งถึง สิ่งปฏิญ์ แต่คำที่เขียนด้วยอักษรคาตากานะ มีการใช้ในความหมายเชิงเปรียบเทียบ ใช้เป็นอุปลักษณ์ มากกว่าการเขียนด้วยอักษรฮิรางานะ ผลการศึกษาสอดคล้องกับ 成田・榊原(2004) ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับการใช้อักษรภาษาญี่ปุ่นว่า หากเป็นการเขียนคำที่อักษรคันจิไม่ได้อยู่ในคันจิที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ก็อาจเขียนด้วยคาตากานะได้ การเลือกใช้อักษรในภาษาญี่ปุ่นในการเขียน สามารถใช้สื่อความหมายที่ต่างออกไป หรืออาจเกิดจากค่านิยม ความเคยชินจากการเห็นจากสื่อที่อยู่รอบตัวจึงทำให้เขียนตามสิ่งที่เราเห็น

การใช้คลังข้อมูลภาษาเป็นแหล่งในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ภาษาที่ถูกใช้จริงในสังคมญี่ปุ่นเป็นการศึกษาโดยดูจากหลักฐานการใช้ที่ปรากฏ ในการวิจัยครั้งนี้ทำให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการนำคลังข้อมูลภาษามาประยุกต์ใช้ สามารถนำผลการศึกษาจากคลังข้อมูลภาษามาใช้ในการเรียนการสอนเพื่อช่วยอธิบายและให้ตัวอย่างที่มาจากการใช้จริง ทำให้ผู้เรียนเข้าใจว่าอักษรคาตากานะสามารถใช้เขียนคำญี่ปุ่นได้ไม่จำกัดเฉพาะคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ ใช้เพื่อแสดงความสนใจ เน้นย้ำ หรือสื่อความหมายอื่นที่นอกเหนือจากความหมายตรงของคำนั้นๆ ได้ ซึ่งวิธีการใช้เช่นนี้ไม่ได้ระบุไว้ในตำราเรียนใดเลย (村中・黎、2013) เมื่อผู้เรียนเข้าใจวิธีการใช้อักษรจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถอ่านความหมายที่ผู้เขียนต้องการสื่อได้ถูกต้อง และสามารถใช้คำในภาษาญี่ปุ่นให้เป็นธรรมชาติตามภาษาญี่ปุ่นในสังคมปัจจุบันได้

คำญี่ปุ่น “gomi” เป็นเพียงแค่หนึ่งตัวอย่างของคำญี่ปุ่นที่เขียนด้วยอักษรคาตากานะ หากศึกษาคำที่เขียนด้วยอักษรคาตากานะ เช่น คำกริยาที่เขียนด้วยอักษรคาตากานะ หรือคำในอักษรคาตากานะที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ (非外来語のカタカナ表記、カタ

カナ語)เพิ่มเติม อาจทำให้สามารถสรุปการใช้
อักขรภาคานะในการเขียนคำญี่ปุ่นได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
สามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการจัดทำประมวล
ศัพท์เพิ่มเติมได้

8. กิตติกรรมประกาศ

ในการวิจัยครั้งนี้ขอขอบคุณ นางสาววิภาดา
ผัดวง และนางสาวสาริณี ศรีสวัสดิ์ นิสิตสาขาวิชา
ภาษาญี่ปุ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ที่
ให้ข้อมูลและช่วยรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

บรรณานุกรม

Barnbrook, Geoff. (1996). *Language and computers: A practical introduction to the computer analysis of language*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

ปรีมา มัลลิกะมาส และวิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2546).
ผลของการใช้คลังข้อมูลภาษาเฉพาะด้านภาษาอังกฤษ
ที่มีต่อความเข้าใจเนื้อหาของต้นฉบับ
และความสามารถในการใช้ภาษาสำหรับแปล.
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรพิมล ผลินกุล. (2554). *คลังข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
ภาษาไทย*. ปทุมธานี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์
และเทคโนโลยีแห่งชาติ.

มินนะโนะนิฮงโกะ เล่ม 1. (2549). กรุงเทพฯ: ภาษา
และวัฒนธรรม สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-
ญี่ปุ่น).

วรวิทย์ จิราสมบัติ. (2557). *คันจิศึกษา*. กรุงเทพฯ:
โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษร-
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิโรจน์ อรุณมานะกุล. (2553). *ภาษาศาสตร์คลังข้อมูล:
หลักการและการใช้*. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

石川慎一郎 (2012)『ベーシックコーパス言語学』
ひつじ書房.

岩原昭彦・八田武志 (2004)「文字言語における
感情的意味情報の伝達メカニズムについて」
『認知科学』11 (3)、271-281.

奥垣内健 (2010)「カタカナ表記の意味について
の一考察—身体性とイメージの観点から—」
『言語科学論集』第16号16、p.79-92.

猿谷豊 (2012)「衆議院における音声認識を利用
した会議録作成業務」『情報管理』Vol.55
(6)、p.392-399

高木裕子 (1996)『日本語の表記・文字入門』東
京: バベル.

建石始 (2016)「コーパスに基づいた類義表現
の分析 : 『～たばかりだ』と『～たところだ』
を例に」『神戸女子学院大学論集』63 (1)、
p.113-128.

中山健一 (2016)「類義語漢語『貧乏』と『貧困』の
品詞と意味—コーパス調査にもとづいて—」
『茨城キリスト教大学紀要』50、p.1-14.

成田徹男・榊原浩之 (2004)「現代日本語の表
記体系と表記戦略—片仮名の使い方の変
化—」『人間文化研究』2、p.41-55.

則松智子・堀尾香代子 (2006)「若者雑誌におけ
る常用漢字のカタカナ表記化—意味分析
の観点から—」『北九州市立大学文学部紀要』
72、p.19-32.

前田富祺 (2011)『常用漢字最新ハンドブック』
明治書院.

村中淑子 (2015)『「グレー」と「灰色」について: 外
来語と和語の類義語ペアの使い分け事例と
して』『現象と秩序』3、57-68.

村中淑子・黎婉珊(2013)「中上級日本語教科書
における非外来語のカタカナ表記の実態」『
国際文化論集』第48号、113-134.

李在鎬・石川慎一郎・砂川有里子(2012)『日本
語教育のためのコーパス調査入門』くろし
お出版.

คลังข้อมูลภาษา(corpus): BCCWJ (中納言)
<https://chunagon.ninjal.ac.jp>.